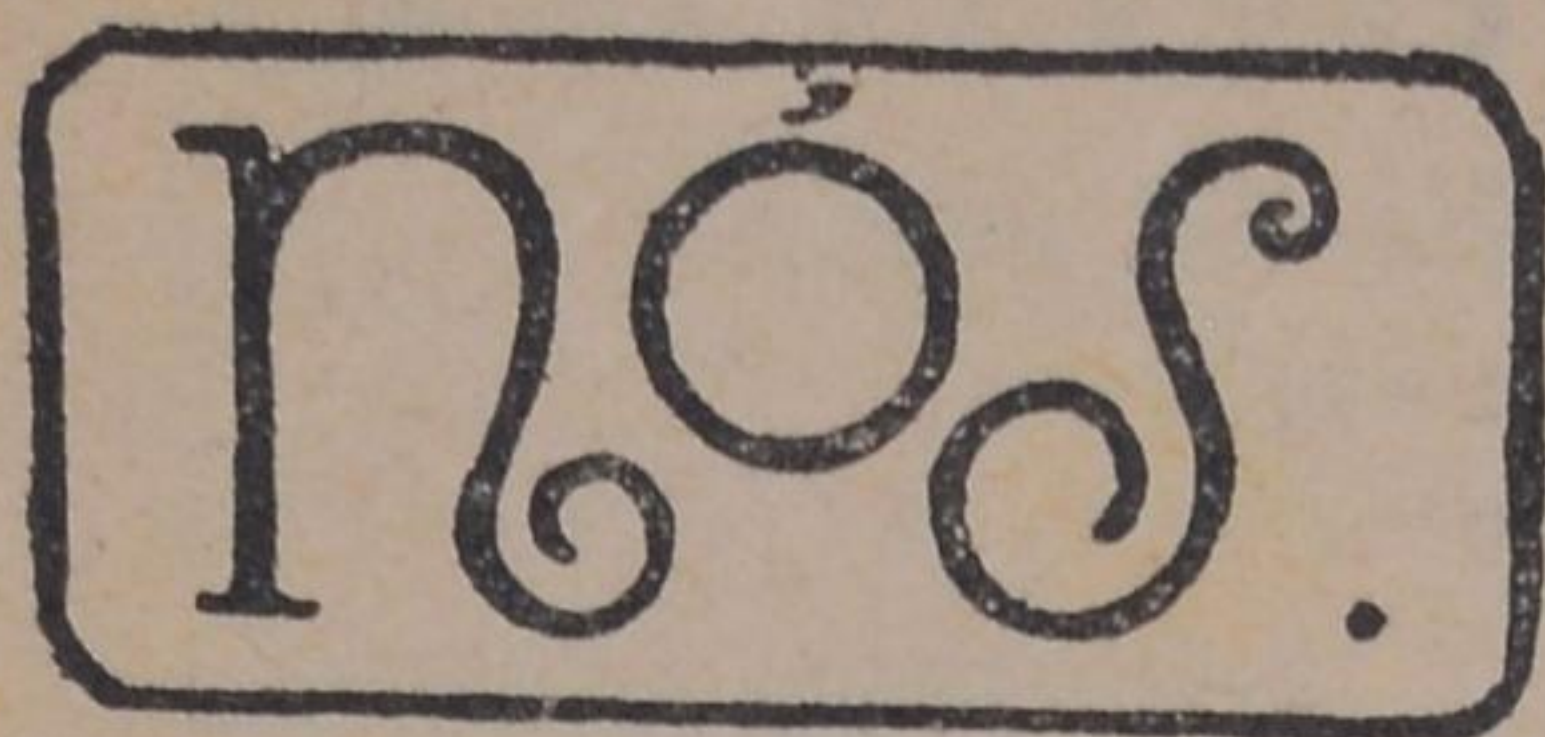

Public SA

Suplemento n.º 21 de

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Administrador
ANXEL CASAL

DIRECCIÓN E REDACCIÓN:

OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:

A CRUÑA

SUMARIO

DISCURSOS PRONUNCIADOS O DÍA DA GALIZA
No mitin celebrado no Teatro García Barbón de Vigo

Agasallo de

CALZADOS SENRA

A CRUÑA - FERROL - VIGO

OFFICE OF THE SECRETARY OF THE ARMY

JOSEPH H. HESS

ADJUTANT GENERAL

WASHINGTON, D. C.

1918

RECEIVED

1918

ADJUTANT GENERAL

WASHINGTON, D. C.

1918

ADJUTANT GENERAL

WASHINGTON, D. C.

1918

Banco Pastor

Antes Sobriños de José Pastor

(Casa fundada en 1776)

Capital suscrito	Ptas. 17.000.000
Id. desembolsado	» 11.000.000
Fondo de reserva	» 4.500.000

Casa Central: A CRUÑA

Sucursales:

BARCO DE VALDEORRAS, CARBALLIÑO,
CARBALLO, O FERROL, A ESTRADA, LU-
GO, MELIDE, MONDOÑEDO, MONFORTE,
MUXIA, NOIA, OURENSE, ORTIGUEIRA, PA-
DRON, POBOA DO CARAMIÑAL, PONTE-
DEUME, RIBADAVIA, RIBADEO, SARRIA,
VIGO, TUY, VERIN, VILLALBA, VIVEIRO,
RUA PETIN, VIMIANZO, PONTEAREAS
CEDEIRA e CHANTADA

CONTAS CORRENTES CON LIBRETAS

Abonando os seguintes intreses:

À vista	2 ¹ / ₂ 0/0 anual
A tres meses	3 0/0 »
A seis meses	3 ¹ / ₂ 0/0 »
A un ano	4 0/0 »

CAIXA D'AFORROS

Abonando intreses ô 3¹/₂ 0/0 anual

Contas correntes en moneda extranxeira

Intreses a convir

Venta de xiros sobre tod'o mundo, especialmente América

A hixiene nos nenos

é a garantía da sua saúde física e moral no día de mañá

No diario aseo dos seus nenos emplee o

Jabón Sales de la Toja

única que ás suas altas calidades meiciñás xunta toda a finura e perfume d'un xabón

1 pta.
Pastilla

de tocador. Contribúe ô perfeito desenrolo das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitismo.

JABÓN

La Toja

Unico en el mundo

O "Xabón da Toxa" ademais de ser o mellor é un producto galego que nos honra no mundo enteiro

N-as páxinas a seguir recollense os discursos pronunciados no mitín d-afirmación galeguista, que se celebróu en Vigo o Día de Galicia de 1930. Non podía deixarse perder a fonda emoción d-aquela inesquecente festa cívica, onde tanto culminóu—pol-a beleza do concepto, a profundidade do pensamento ou a forza suasoria da doutrina—a verba dos oradores, como chegóu a grados insospeitados de fervor o sentimento púbrico, o alento do pobo, que acugulaba os ámbitos do gran Teatro García Barbón.

Aquel-a tensión espiritoal informóu xa todol-os actos da xornada gloriosa, que no 25 de Sant-Yago vivéu a cibdade de Vigo e as representacións do resto de Galicia, adheridas a ela en presenza ideal e corpórea. O mesmo no xantar democrático da Barxa, a-o que lle dóu categoría hestórica o feito de que esgrevias intelixencias galegas fundirán no crisol do corazón popular as suas mais xenerosas arelas; coma na simpática

sesión literaria da Agrupación Artística, ou na apoteosis do «Nuevo Café», surxida o conxuro máxico das estrófas do hino pondaliano cantado por mileiros de persoas, que puxeron con seu sinxelo entusiasmo, epílogo grandioso á diada memorable.

O GRUPO AUTONOMISTA GALEGO, xa que non sexa posible darlle a perpetuación da letra impresa a canto dino d-este homenaxe se produxo en Vigo con motivo do Día de Galicia, quere a-o menos, rendir-llo ás oracións dos Sres. Otero Pedrayo, Castelao e Paz-Andrade. A palabra d-eles cada un no seu aspecto—abranguén o raro acerto de interpretar sentimentos e articular ideas, que a concencia galega tiña vivos anceios de ouvir honradamente expresados, pra decidir o rumbo futuro dos seus destiños.

¡TERRA E LIBERDADE!

Vigo, Agosto, do 1930!

Dr. J. López Martínez

MEDICO

LA CORUÑA

A SINIFICACIÓN ESPIRITOAL
DO DÍA DA GALIZA

RAMÓN OTERO PEDRAYO

A EMOCIÓN DA MAÑÁN
DO SANT - YAGO

Miñas donas, meus señores:

Sinto n-iste momento, ô falarvos, unha grande angustia, que remanece da conciencia da miña responsabilidade e da cativa forza das miñas palabras; mais como na pureza do meu amor â Terra recramo un posto na avangarda, experimento tamén outro podeiroso sentimento de ledicia contemprando iste Teatro, que o xenio galego ergueu, colmado por todo Vigo. Eu non son quen

pra eispresar a emoción d-ista festa. Si levados pol-as azas d-un xenio poideramos estar presentes ô mesmo tempo en total-as rexións da Galiza no abrente do día de Sant-Yago Apóstolo, ouviríamos e abrangueríamos a maravilla d-unha mañán úneca. Total-as torres galegas badelan hoxe d-un xeito novo. Igoal as espadañas sinxelas das ermidas da montana, que as torres barrocas, frolidas e pimpantes, da beiramar; que a prodixiosa Berenguela compostelán, a mais fermosa antena d-espírito que se ergue no chán da Europa.

¡Quén poidera formular o sentimento galego dos outos chaos lucenses, idealizados pol-a brancura dos bosques de bidueiros, das serras esgrevias nutricias das augas dos vales, dos ribeiros acougados nos que a misteriosa alquimia do sol no vrán vai criando a esenza do viño, das costas bordadas pol-a espuma tecedora dunha orla d-encaixes de Camariñas arredor da figura de Galiza! ¡Quén poidera decir o ledó sentir das cibdades, das vilas e das aldeias na festa do Patrón! As campáns badelan tamén n-outras festas agarimosas; nas adicadas ôs santiños das parroquias; na mañán do día do San Paio e de San Martiño, o fundador, e da Santa Mariña, a pérola do mar, e de San

Bieito, o mestre dos monxes, e de tantos outros viventes na leenda inmorredoirá.

Mais ô prestixio d-ista mañán do 25 de Xulio non alcanza nin a do San Xohan, cando as rapazas aldeáns van na y-alba dubidoso procurar a frol da y-auga nas fontenlas puras, aínda soantes á un misterio da noite e non bicadas pol-o sol. (*Aprausos*)

O GALEGUISMO DO APÓSTOLO

A hestoria de Galiza é unha grande hestoria vivente. Nosa festa podería inspirarse n-outros feitos, e n-outros nomes. Poderíase escolmar a memoria d-un poeta simbólico, i-eiquí o nome de Pondal ven ôs beizos, pois il, criado na soedade dobre do seu pensamento esgrevio e na soedade das gándras e da costa bergantiñán, soupo frotar por riba dos tempos e non dubidôu endexamais dos destiños galegos. Poderíase escolmar a data da inauguración do Pórtico da Groria, porque n-il o espírito da nova Europa soupo falar en pedra e y-alma galegas, atopando unha espresión nova por primeira vez dende a arte grega. Poderíase buscar un feito guerreiro: a batalla da Ponte San Paio, na que

os labregos nosos, armados con armas de cazadores, ceibaron a Galiza das águías de Napoleón, sin reis, sin xefes, sin organización oficial: iles soilos, c-o peito diante do invasor. ¡Non! Era preciso algo que no seu outo simbolismo abranguera o pasado e o presente, que estivera inzado no pobo e tivera unha siñificación universal.

Señoras e señores: o Apóstolo Sant-Yago témol-o os galegos que considerar d-un xeito difrente e superior ôs mais apóstolos, dito seña con tod-o respeto e amor debidos ôs portadores das palabras de Cristo. Sant-Yago, o fillo de Zebedeo, é noso, é un galego. Porque o feito do nacimiento non pende da vontade. E o feito d-escoller pr-a coba á unha terra é un feito de libre arbitrio, máis o que da elección da patrea.

Sant-Yago pescador nas augas mornas do mar de Galilea, vivía n-aquela terra santa, ainda emozoadada e maravillada de sentir o pasar levián dos pés diviños de Xesús e de escoitar as verbas da Redención. Mais il soñaba c-o mundo occidental, coas beiras do mar descoñecido, c-o mundo de noite que pechaba en sí un mundo d-hestoria futura, e veu pol-o mar, e veu morto pr-a ser galego e autorizar coa sua lembranza o gran Patriarcado d-Occidente. (*Aprausos*)

O CORAL DOS POBOS EN CAMIÑO

A Galiza hai que sentila i-enxergala en si mesma, no seu cerne, mais tamén en función do mundo. Ollade pr-o Ceo. Os antigos c-un sentido xeométrico poboaron a esfera de constelacións d-un matemático estatismo: son héroes, son símbolos, son deuses, precisos, fermosos, fríos, rayolantes de lús individual. Mais o que non fixo a Antigüidade, fixoo o tempo criador, e a Edade Media, trazando o Camiño de Sant-Yago, acertou c-un símbolo non estático, dinámico; non individual, coleitivo; non fixo, senón camiñante. O camiño sempre foi a millor propedeutica do espírito. O camiño purifica, ergue, cría posibilidades. Todo tende â riqueza da diversificación, camiñando. E a Galaxia e iso: unha moitedume de luciñas en camiñar, coma se cada un fose unha y-alma e todas elas xuntas as moitedumes de cristiandade, en procura da nova santa terra. Os antigos ouvían a múseca das esferas; os séculos do románico ouviron o coral da Galaxia, coral de pobos en camiño. (*Aprausos*)

O POBO SEMPRE SOUPO O SEU DEBER

É natural, señoras e señores, que as miñas primeiras palabras foran adicadas a aldeia. Sempre na Galiza calquera manifestación vidal ten que vir d-ela. Apenas fai falla eispricar o porqué. O pobo labrego e mariñeiro soupo sempre o seu deber; namentral-os homes da cultura, ou os que se chaman tales, esquecían a terra e procuraba un vivir d-imitanza, o pobo gardábase fiel ô espírito. Traballando de sol á sol, aldraxado e servo, non perdéu a confianza. Cangado encol de probes leiras de centeo cantaba as cantigas antergas, cada mañán novas de novo orballo, e pol-a noite, ô redor d-un probe lume de garamatas, en cada fogar latexaba a leenda, a maxinación, a arte dos celtas inspirados. N-iste Día, nosa primeira admiración pr-o pobo. Pois moitos homes da cultura foron reos do pecado que se non perdoa, do pecado contra o espírito, o que soilo Deus, cecais querería dispensar.

Eu non sei, señores, se o pobo terá razón. Si será certa a estadea das almas. O pobo á mín ofrecéume pol-o menos tanta confianza com-as universidades mais empingorotadas. Pois se hai compañías, a noite do folión de

Sant-Yago non van as y-almas cantando
tristeiras arredor das cobas dos cemiterios
recendentes ô mol terrón das sepulturas.
Van ledas, sorridentes, latexando as cam-
pâns da alegría galega. E diante da proce-
sión temerosa, vai unha grande pantasma,
que leva un pendón como levóu na vida, a
pantasma de D. Diego Xelmírez. (*Aprausos*)

LEMBRANZA DOS MORTOS

Hoxe temos tamén que nos lembrar dos
nosos mortos inesquecidos. Nos países cel-
tas o sentimento sempre presente da morte
é unha garantía do valor da inmortalidade.
Eles, os mortos amados, nos guían c-o seu
exemplo. E os nomes de Leonardo Rodrí-
guez, do Arcebispo Lago, de Loís Porteiro,
de Lousada Diéguez, o conselleiro sen pare-
xa, o outísimo character, de Amado Carballo,
de Manuel Antonio... están nos beizos de
todol-os galegos.

VIGO, UNIVERSAL E GALEGO

Día noso, de Festa Maor. Hoxe Vigo cele-
bra-o c-unha grandeza propia da sua xerar-
quía atrántica. Eu sinto en Vigo unha emo-

ción particular. Cando neno, eiquí ollei o mar por vez primeira e âs suas ondas debo a saude do corpo. N-aqueles tristes anos, despois da perda da guerra d-América; anos tristes de impotenza, de desespero i-escepticismo, cando as mais cibdades españoles figuraban fermosas donas enfermas, sin esperanzas de convalescencia, Vigo traballando criabase d-un pulo unha gran cibdade, exemplo incomparabre de enerxía nas beiras da mar. Eu era un neno, vagaba sen amigos pol-as rúas, mais enchíanme duas cousas de semellante intensidade: o balbordo das ondas e a música dos picos dos canteiros labrando en granito galego as fermosas casas de Vigo. ¡O mesmo canto dos canteiros aldeáns, labrando os sinxelos perpiaños das casa dos labregos! ¡Vigo, universal e galego, como tod-a Galiza foi e será nos tempos de verdadeira vida!

A FORZA D'UN XURAMENTO

Señores: Eu non quero alongar mais a vosa agardanza. Os fillos da Galiza que van falar e a siñificación d-este día merescían outro prólogo que iste qu-eu teimo facer. Pro quero decirvos que a festa da Galiza

ten a forza e a formidabre concenza d-un xuramento, que todos facemos, non sobre un libro de leis, senón sobre do futuro, sobre o berce do porvir. Estamos no momento criador, plasmando a futura e ceibe Galiza. Ficamos co-a Festa d-hoxe obrigados a traer cada un o seu esforzo.

E pra rematar solo vos prego que berredes todos conmigo, erguendo os corazóns: ¡Viva Galiza!

(Tribútese ô orador unha prolongada ovación).

O GALEGUISMO NO ARTE

ALFONSO R. CASLELAO

O ARTE AVANZADO, Ô APA- RECER OS GALEGUISTAS

Miñas donas e meus señores:

A nosa tradición artística durmía o sono da morte, co coitelo da traición espetado no peito, e as arañas arrepiantes do esquecemento fiábanlle, solermiñas, a tea da súa mortaxa. Mais algunhas almas boas do século derradeiro deron co sartego da nosa tradición e fixérona revivir. Con todo quedábanos a nós, ôs novecentistas, a misión de animar un arte que fose a eispresión do sentido da vida galega e das ideas do noso tempo.

Cand'os galeguistas aparecimos na loita, querendo engadir â vella tradición esqueci-

da unha nova tradición, xurdía no mundo enteiro un anxeio de renovamento; e o novo espírito, en pleno balbordo revolucionario, planteaba xa un gran problema de liberdade par'as individualidades étnicas. Reparade como eran diferentes as arelas coleitivas no arte avanzado:

En Italia, o futurismo, significaba un anxeio de progreso material cando o presente vivía esmagado pol-a máis longa e gloriosa historia do arte. En París, o cubismo, significaba un desexo de método e disciplina ó quedaren esgotadas de todo as posibilidades do anarquismo artístico dos derradeiros tempos. O expresionismo dos alemás significaba un retorno á espiritualidade cando se decataron de que a mesma cencia, orixinariamente espiritual, ía camiño de trocarse en simple servidora da técnica. O arte ruso, en fin, tan popular e tan novo, significou e significa aínda, un renacemento da cultura propia en contra das culturas alleas, que tiñan asoballada toda posibilidade de creación artística, orixinal e xenuína.

Na Hespaña, o movemento de renovación manifestouse no terreo da política porque foi o Estado quén aferrollou a liberdade dos pobos; mais no fondo de todo, eiquí com'en total-as partes do mundo, non hai máis que

un desexo: o de libertal-o espírito. I-eu digo-vos que o movemento libertador terá remate cando a liberdade sexa conquerida.

É de balde decir que por un esforzo común terá de chegarse, eliminand'o individual, á un estilo coleitivo que traspase as extremas da nación, pois as arelas de renovamento artístico non poden resolverse con unisonancias sinón máis ben con acordes maxestosos e complicados. Por outra banda o cuño de orixen, a orixinalidade, nin pode amingoar a universalidade do arte nin pode fanarlle, tampouco, a súa función social.

O UNIVERSALISMO

A cantos rifan conosco por razóns de universalismo é ben decirlles que endexamaís ollamos á ningún paxaro tropezar en ningunha fronteira. E se non tropezan os paxaros ¿cómo podían tropezal-os nosos sentimentos e as nosas ideas!... (*Aprausos*)

O que queremos é desatrancal-o camiño da Europa; aquel camiño branco que unía Galiza co resto do mundo civilizado, no tempo lonxano dos Cancioeiros e do Pórtico da Groria. (*Aprausos*)

Por arte, que ven á sel-o mesmo que por humanidade e que quêr decir algo máis que

por patriotismo, compre aguilloar a conciencia durmiñenta da persoalidade galega; porque nós, os fillos de Breogán, os homes que aínda conservamos no espírito «as calidades afeitivas d'ese xenio celta, que foi o noso *fiat* xenésico», temos obriga de levar sentimentos novos e orixinaes e xenerosos, á corrente da vida humán. ¡Hai que poñer a producir total-as posibilidades d'un pobo diferenciado en ben, principalmente, da riqueza espiritual da humanidade! (*Aprausos*)

O porvir do arte galego non está en traer de fora un estilo novo sinón en crear, nós mesmos, o noso novo estilo. E todos cantos preferimos ser escravos da Natureza á ser escravos das leises dos homes, proclamamos a necesidá de que os sentimentos galeguistas sexan zume da terra e celme da tradición, non entendendo por tradición a serie de aitualidades superpostas, sinón o eterno que vive acochado no instinto popular.

DEFENSA DA NATUREZA

Falei de Natureza, verba sospeitosa para algúns inteleituaes que xa non queren escribir-a con maúscula; mais eu escribiría con maúscula total-as letras da verba Natureza, aínda que me chamasen panteísta... E

agora permitídemme que faga unha lene defensa da Natureza, en ton humorístico para que non me chamen *cursi*.

Non sei se Deus lle puxo rabo ôs cabalos sômentes para que tivesen con qué tornal-as moscas, e menos podo decir que nos dese nariz para cabalgal-os anteollos e orellas para trabal-as rendas das gafas. Pero hai homes de libros que aseguran á decotío que o pararraios siñifica un trunfo do home contr'a Natureza, cando de certo é unha defensa que a boa Natureza nos dou para que nos defendésemos dos lóstregos, pois se ela quixese os lóstregos enfiarían as cabezas dos homes e non as puntas metálicas. (*Aprausos*)

O home pode envanecerse de ter inventado o paraugas contr'a choiva, e bó é. (*Risas e aprausos*).

O ARTISTA E A SÚA OBRA

Mais aínda hai homes que pensan que fan fillos e dín que fan fillos co-a mesma seguridade con que un zoqueiro pode decir que fai zocos. A esta caste de homes, estúpidamente parvos e vanos, pertencen moitos artistas que aseguran ser creadores, en absoluto, das súas obras de arte... ¡Non! O primeiro

sorprendido diante d'unha obra de arte é o seu propio autor, da mesma maneira que un pai diante da fermosura d'un fillo acabado de nascer.

O artista é pai das súas obras de arte, aínda que esto non priva de que sexa creador das súas obras ruíns e perecedeiras.

Os que renegan da Natureza para seren creadores, semellan ciclistas costa arriba, ciclistas escravos da bicicleta, unha caste de cabaleiros que levan o cabalo ô lombo. Pensan que o arte está nos miolos i-estruchan a cachola coma quén estrucha un tubo de pintura. (*Risas e aprausos*)

É a flagrante vanidade dos homes que moitas veces pretende ensinarlle xeometría a quén fixo as leises porque se rixe o movemento dos mundos.

A ESPERANZA CELTA

Dí Lamennais, o atromentado bretón, que cando a serpente chantou os seus ollos na grea dos homes, tremeron; que logo falou-lles ô ouvido, e que cand'os homes escoitaron â serpente comezaron á decir que eran reises. E foi entón, cando nasceu o medo.

I-eu dígovos que compre non tremar diante dos ollos da serpente, nin darlle creto às

súas verbas garimosas, porque temos de traballar sen medo, seguros de que xa non hai morte que poida matarnos.

A esperanza celta, manifestada en lêndas de circia siñificación poética, é un símbolo vivente da nosa nacionalidade, e amosra unha indómita confianza nos nosos destinos. Todol-os pobos celtas teñen as súas lêndas de esperanza: uns agardan pol-o rei que desapareceu na poeira d'unha batalla lexendaria; outros confían na resurreición das cidades fabulosas que durmen, enteiras, no fondo das augas; outros, de máis forte imaxinación, esperan que un novo cataclismo devolva ô mundo a Atlántida sulagada. I-eu penso que total-as formas da esperanza celta non siñifican mais que unha cousa: a confianza no trunfo da nosa civilización de paz, de paz que pon por riba de total-as riquezas materiaes a imponderable riqueza do espírito. Porque nós, os celtas, amamos de tal maneira o espiritual, que si non eisistise a y-alma, seríamos capaces de creala, a forza de anceios; e se non eisistise o Ceo, seríamos capaces de inventalo, para os nosos mortos. (*Aprausos*).

A FORZA SIMPÁTICA DO ARTE

Sen querer marcheime por vieiros de sentimentalismo, cousa natural n'un artista que aínda é d'abondo romántico. Deixádeme evocar un intre da miña recente pelerinaxe por Bretaña.

Fai por este tempo un ano atopeime unha tarde no *Gran Bey* de Saint-Malo, onde Chateaubriand durme o seu sono derradeiro ô xeito dos antigos druídas. Leváballe lembranzas dos románticos galegos, de Otero Pedrayo, de Lousada Diegues... Alí queixei-me de que se quixese soterral-o romanticismo, e xuraría que o espírito de Chateaubriand quixo consolarme.

Senteime ô pé da súa campa, chantei os ollos nas lonxanías do mar do poente i-escoitei:

—Tí estiveches en Fisterre, na punta do Raz, onde o Atlántico bate feramente. Pois ben; cando durme o mar todos son ollos para admirar-a forma dos rochedos; cand'o mar desperta todos son ollos para admirar-a súa forza. Certo é que o mar necesita dos cons para non morrer parvamente n'un areal; pero compre non esquecer que de cada loita que o mar sostén co-a pedra, xur-

den os rochedos c'unha nova forma. Eis o arte. O arte é un gran corazón, que para latexar e contal-o tempo que pasa, necesita dúas forzas contrarias: cando á un corazón se lle corta o nervio frénico, o corazón tolea; cando se lle corta o nervio simpático, o corazón quédase. Estas dúas forzas eisis-tiron y-eisistirán sempre no arte, e n'un intre determinado da historia puderon chamarse romanticismo e clasicismo. Palabras... ¿sabes? O certo é que o romanticismo representa o predomiño da forza simpática do arte. Que o enterren, se é que poden. Tí non lles digas nada; mais eu dígoche que o que enterran non é un cadavre, que é unha semente. (*Aprausos*).

Dende aquela tarde bretona xa non teño dúbidas. Sei que o romanticismo dos nosos pais vai indo vello, e que moitas formas, luxadas pol-o uso, que foron ricos adobíos da literatura romántica, deben morrer axiña; pero a forza simpática do arte é outra cousa: esa é a i-alma toda do Oicidente, que aínda está para enxendrar moitos romantis-mos novos. E nós, os habitantes dos Fis-terres, os celtas do Atlántico, representa-mos o cerne mesmo d'esa forza creadora.

O QUE DEBEMOS Ô CENTRALISMO

As aspiracións permanentes do pobo galego, os seus anceios fondos, os seus instintos profundos, son combatidos pol-os patrioteiros de *chin-chin*, que moitas veces falan fachendosamente en nome d'un progreso imaxinario; mais é tempo de decirlles que o progreso non vai car'a uniformidade sinón car'a armonía. E se o progreso fose cara esa unidade antipática, antiestética, antinatural e criminal, por enriba do progreso está a perfeición; e nós, por un desexo de perfeición e por unha dinidade que xa vai sendo dinidade persoal, non queremos que na fala dos nosos abós, que na língoa dos Cancioeiros, se siga eispresando, sômentes, a incultura e a probeza, que, por outra parte, lle debemos ô centralismo. (*Aprausos*).

Que sigan chamándonos separatistas os ananuxos da política centralista. Nós seguiremos traballando ledamente, cantando; seguros de que no vello tronco hispánico nascerá unha nova ponla frorecida.

¡Ouh aqueles versos de Pondal!:

Non cantes tan tristemente,
Probe e desolada nai;

Non lle cantes cantos brandos,
Pr'adormecel-o rapaz,
Ond'está a cova do sono,
No céltico carballal.
Cántalle cantos ousados,
Qu'esforzad'o peito fan.
Cántalle o que xa cantara
O nobre bardo Gundar:
¡A luz virá par'a caduca Iberia.
Dos fillos de Breogán!

Dixen

*(O púbrico tributa ô orador longos e afe-
voados aprausos).*

A N O S A D E F I N I C I Ó N A U T O N O M I S T A

V. P A Z - A N D R A D E

D U A S V O C E S E
D O U S C A M I Ñ O S

Señoras miñas, Señores:

Voces verdadeiramente auténticas de Galicia, das que recollen e sinfonizan na gama dos seus bariles acordes, os latexos mais íntimos das entranas da raza e os recendos mais enxebres e quentes da Terra, pódese decir que hoxe despecharon eiquí, a xurdia, lumiosa alborada do noso porvir.

No verbo fluente e cintilante do Ramón Otero Pedrayo, treme a y-alma lírica de Galicia, fecundada pol-a historia, arrolada pol-a leenda, debullándose en cantigas

pol-os soutos e os camiños da paisaxe, e coutada agora na ensoñación do Día glorioso, en que se han de cumprir as profecías dos bardos e se han de realizar as arelas dos loitadores.

Na palabra xenial do Castelao, coma nas liñas máxicas dos seus dibuxos, adquire perfíles plásticos a y-alma dramática de Galicia, a vida escura do pobo asoballado, o espírito esquecido da lei do seu propio ser, que loita por atopar no mundo da arte a sua propia expresión e o seu acento orixinal.

Mais compre agora que se deixe ouvir, aínda que desmadeixada e probe pol-a cativa calidade do seu intérprete, a voz do pensamento galego, o eco humilde das cavilacións sereas e xenerosas nos destiños inmediatos da Terra, conxugadas coas inquietudes que esta hora hestórica e solemne, ten de provocar no ánimo de todol-os homes conscentes d-un país, que sente abrirse diante de sí, coma os términos do dilema de Hamlet, estes dous camiños: O da eterna servidume, ou o da proisima liberdade; o da permanente descalificación civil, ou o da decencia cibdadán reconquerida e trunfante; o do sometemento á sistemas e reximes incompatibles co-a sua Natureza e a sua prosperidade, ou o da emancipación salva-

dora, que faga de Galicia, en vez d-unha terra envilecida e desprezada, unha rexión viva e culta, poboada por homes libres. (*Aprausos*).

SETE ANOS XORDA, MUDA, CEGA...

¡Primeiro, Día de Galicia, que celebramos tras da Dictadura! Hoxe fala a nosa Terra, despois de vivir sete anos xorda, sete anos muda, sete anos cega.

Xorda, hasta esquecerse de si mesma, do seu idioma esgrevio e amoroso, proscrito coma todo intento de reivindicación rexional; pro xorda tamén, pra non avergonzarse ouvindo o coro das rendidas adulacións, que outros anos, por estes mesmos días, os asistentes de americana ofrecían á cantos entorchados, ebrios de mando, paseaban por Galicia a sua teatral fachenda.

Muda, porque nin siquiera nos concellos expresou seu sentir, suas arelas o pobo, e cando aínda quedaba na prensa un baluarte inconquistable, refuxio derradeiro dos loitadores xenerosos pol-a terra e pol-a liberdade, houberon de encañonarse contra él, hasta esborrallal-o en forza de multas, suspensións i-encarcelamentos, as artillerías dos

governos de provincia, militares e civi-
les. (*Aprausos*).

E cega, cega pra non ollar o contraste
irritante d-unha España relaxada dende o
poder na mais escandalosa orxía d-ouro,
mentras, por outra banda, solo á conta de
Galicia as caixas do Estado facían econo-
mías. E así, un día nos arrincaban de Sant-
Yago a Escola de Veterinaria, outro día as
Escolas de Náutica e as granxas agrícolas,
hoxe se nos denegaba o Ferrocarril Central
Galego e mañán decretábanse, pra deixar
tolleita unha rexión sen camiños de ferro,
as escrusivas por carreteira, ou se impedía,
por protexer os trigueiros, a libre entrada
do millo, coma se os nosos dous millóns de
labregos non tiveran dereito siquera, á co-
mer no seu xusto precio un anaco de broa
miserabre. (*Aprausos*).

Xorda, muda, cega e aínda despois, bota-
da pol-o chán a Dictadura, cando Galicia
coidaba recobrar os seus sentidos, a voz da
sua gorxa e a lus dos seus ollos, tivo que os
empregar desesperadamente en defender
o único legado considerabre herdado d-aquel
rexime, o ferrocarril Zamora-Cruña, dis-
putado á Galicia mentras que á ningunha
rexión de España se lle regateóu un kilóme-

tro de vía, nin se lle demoróu un prazo da construcción. (*Aprausos*).

A DICTADURA E OS VELLOS POLITECOS

Mais, ¿non foi ese rexime nefando - rexime do desenfreno par-os ricos e d-agobio par-os probes, rexime de asoballamento par-as arelas espiritoales e de relaxo par-os mais baixos apetitos—non foi ese rexime acollido con aprauso e saudado con xúbilo pol-a nación española? Eso dín, buscando unha xustificación enganosa, os que foron botados da gobernación do país, pol-o couce displicente do dictador.

Compre saír ô paso d-ese sofisma, c-o que pretenden cohonestar a sua triste desaprensión, os que agora están de novo convertidos en acólitos serviles, da mesma maxestá que os repudiara denantes. Porque España non recibéu con ledicia o adveñimento ô poder do rexime dictatorial. Se tal fixera, habíamos de confesar que era, un país substancial co-a servidume. (*Aprausos*).

España reloucóu de contenta, por se ver libre—aínda que fora pra ensayar unha substitución recusable—d-esas mesmas oligarquías que hoxe agardan, solertes e trai-

cioeiras, a ocasión de volver ô asalto dos feudos, de onde foron decepadas pol-a folla vingadora d-unha espada arrogante. No 1923 España refolgou a gusto un instante, por se sentir ceibe, destrabada da opresión caciquil, da praga de polítecós caducos, co-a sua crásica colección de xenros, fillos, muñidores e pasantes, que na escala zoolóxica da política integran a crasificación dos parásitos comensales. (*Aprausos*). Eses mesmos que agora andan xa facéndolle o amor ôs distritos, e mentras non chega a hora das enchentes presupuestarias, vanse axudando co-as bicocas dos Monopolios e os Paritarios, as alcaldías e as diputacións retribuídas, e cantas prebendas deixou como apetitosos despoxos a Dictadura que maldixeran, os que están prontos a reencarnala. (*Aprausos*).

Esa Dictadura, contra â que eles nada intentaron, senon foi apuntalal-a co-a sua cobardía, co-a sua abstención, co-a sua entrega pasiva e rebañega âs veleidades e os caprichos da tiranía. (*Aprausos*).

Galegos: pol-a dinidade de Galicia e de España, pol-o que temos de homes libres, pronunciémonos solemnemente, facendo este xuramento ante o altar da Terra, contra os vellos polítecós que trouxeron a Dictadura

e contra a Dictadura que non fixo imposible o retorno dos vellos polítecnicos. (*Longa ovación*).

A IMPOTENCIA DO RÉXIME PROVINCIAL

Pro non chega con repudiar as persoas; non abonda con residenciar á uns pra instalar á outros, que, o día de mañán, poidan recair nos pecados combatidos. No renovemento han d-entrar os homes e as fórmulas, as xentes e os sistemas. E coma primeiro obxectivo, un apremio hestórico ven postulando a modificación da estrutura ademistrativa, política i-espiritual d-España, no senso de acomodal-a ás realidades vivas do país, ao que un xenial meditador de Castela, Xosé Ortega Gasset, chamóu «discontinuidades cualitativas», «confins interiores», que cristalizan e se incorporan nas variedades rexionales.

España é hoxe un mosaico ademministrativo, retallado en medio cento de provincias, tan irreal, tan artificioso e tan frío com-os mosaicos cerámicos. As provincias, herdando este nome das divisións militares romanas, non podían ser outra cousa que os aparatosos, valeiros tinglados do cesarismo

centralista. Hasta poideramos decir que as cabezas visibles das provincias foron moitas veces pretores, con un nome mais civil; pretores que algunha vez sintiron a saudade do triclinio de Heliogabalo, e outras convertiron o chan alfombrado do seu despacho oficial en pista de gladiadores. (*Aprausos*).

Do fracaso do rexime provincial, falan os feitos c-unha elocuencia insuperable. Endexamais as diputacións tiveron tanta amplitude de funcións e tanta folgura de medios económicos, coma dende que a Dictadura compuxo e promulgóu ese torpe enxendro lexislativo, que se chama Estatuto Provincial. Pois a súa laboura sigue sendo tan probe e de tan curtos alcances, coma nos mellores tempos do rexime anterior.

Cando unha diputación quixo desempeñar as suas xenuínas atencións de beneficencia, e prestarll-a a os tolos, os xordomudos, os cegos, os leprosos, etc. da provincia confiadlos â súa tutela, topóuse na imposibilidade de cumprir isoladamente esa elemental finalidade. E houbo de reclamar o apoio das demais diputacións galegas, pra pensar en facer un Manicomio rexional, un Colexio rexional de xordomudos e cegos, unha Leproseiría rexional, etc. ¿Non é esta unha confesión paladina de que o rexime de pro-

vincias non responde ás necesidades, cada día máis complexas, dos pobos administra- dos? ¿Pódese amosstrar mais forte argumen- to en pró da constitución da mancomunida- de, ou, mellor, de que Galicia debe rexirse por unha Diputación única, que asuma o poder rexional. (*Aprausos*).

Pois lembrádevos de que o probrema de beneficencia pública mais tráxico de Gali- cia ,aínda está por desfrorar. Na nosa Te- rra, según as estadísticas morren vintecatro tísicos cada vintecatro horas, un en cada hora do día. As dúas terceiras partes d-ese número son xentes probes, sen recursos pra unha curación eficaz. A inmensa mayoría d-eles morren, porque as diputacións gale- gas aínda non foron d'abondo pra levantar, a os aires purísimos d-unha montana célti- ga, un sanatorio siquiera pra tuberculosos probes. (*Aprausos*).

A impotencia do rexime provincial é has- ta unha ameaza pra nosa saúde e pra nosa vida.

O CESARISMO CENTRALISTA

Decíavos que a orgaización administra- tiva provincial, viña á ser o tinglado do

cesarismo centralista. España é hoxe un país tan dominado pol-a obsesión centrípete que ten hasta o dereito á respirar hipotecado á Madrí.

O centralismo é unha organización incompatible con todo rexime democrático; pois ten condición de ser unha supervivencia do absolutismo. É o absolutismo exercido sobre os órganos internos e os sectores vivos da nación, caracterizándose pol-o imperio do «balduque» e da «covachuela» crásica, que estrucha e aniquila todol-os pulos da espontaneidade nacional. (*Aprausos*).

España padece d-un mal, que eu chamei n-outra ocasión «o narcisismo do ombrigo»; do ombrigo d-España, que non é outro, senon o seco e conxestionado ombrigo do páramo. Os intreses colectivos e os probremas xenerales que extravasan o circo umbilical, son intreses que non intresan, son intreses e probremas ô marxe. Dixérase que España existe pra Madrí, en lugar de Madrí existir para España.

O DESPERTAMENTO XENERAL DOS REXIONALISMOS IBÉRICOS

Estas premisas ideolóxicas i-hestóricas exprican os dous grandes movementos polí-

tecos que se rexistran en España á hora presente: un que pugna por mudar a forma do Goberno; outro que loita por trocar a forma do Estado, pra moldear de novo a que poderamos chamar anatomía constitucional de España.

Asistimos hoxe á un prodixioso despertar xeneral dos rexionalismos ibéricos. As rexións españolas, como obedecendo á un conxuro, rexurden da tumba onde estaban oficialmente amortalladas, e dispóñense á recadar o dereito á rexirse por sí mesmas. á manumitirse do centralismo abafante, e á reivindicar a súa persoalidade política e administrativa, a súa fala e as súas institucións xurídicas tradicionais. Endexamais, dende fai catro séculos, dende que a man de ferro dos Reis Católicos despoxou de libertades os antigos reinos, se produxo fenómeno semellante na vida española.

Primeiro, Cataluña, irmán maior, precursora na xesta emancipadora, solar da nova cultura grecolatina, que, esmorecida nas ribeiras groriosas do Helada e do Tiber, reflorece a o cabo de dous milenios nas beiras do Llobregat, falando o idioma de Ramon Lull. Cataluña anda agora, como froito d-unha intelixencia antre todol-os seus sectores e forzas polítecas, a compondor o Esta-

tuto que haberán de sancionar as prousimas Cortes, como carta magna da autonomía catalana.

Pero tamén pol-as vertentes central e occidental do Pirineo, baixan en riada vigorosa car'a Meseta, as arelas rexionalistas. Aragón ergue o branco estandarte abatido dende a execución do seu Xusticia maior Juan de Lanuza, como enseña do novo movemento aragonesista.

E ô mesmo tempo, os efectivos políticos todos de Navarra e Vasconia, non satisfeitos c'un rexime de concerto económico suxeto ás veleidades da políteca central, alíanse pra reconquerir a plenitude do rexime foral, que outro tempo gozaran aquelas provincias.

Os ventos do Levante tránnos os clamores das «xermanías» de hoxe, pois a quen-tura d-ese gran fogar do espírito valencia-nista que se chama «Lo Rat Penat», trans-fórmase en formento d-unha puxante reac-ción rexionalista.

E Andalucía comenza á superar o flamen-quismo. O verbo de Gastalvé e a pluma de Blás Infante, convírtense en guías do anda-lucismo, que ha de entroncar o porvir da rexión meridional de España, c-os antigos exprendores da Bética de Séneca, da Bética de Averroes.

Asturias apréstase tamén á defender a reivindicación da súa persoalidade, ben merecente de ter algunha outra prerrogativa, que a de decorar o membrete dos Príncipes. (*Aprausos*).

Pero aínda faltaba Castela, a Castela libertaria de Villalar, que tamén se sinte vítima propiciatoria do pulpo centralista, enroscado nun dos seus outeiros aspérrimos. En Salamanca, en Burgos, en Valladolid artigúlase hoxe a cruzada de «Acción Castellana», que ven á ser a correspondencia central dos movementos autonomistas da periferia. (*Aprausos*).

OS IDEALES DO AUTONOMISMO GALEGO

¿E Galicia? Tamén par'a nosa Terra, galegos, chegou a hora do despertamento. D-aquel sono de morte, en que o poeta Añón a vira debruzada, Galicia escomenza agora á espreguizarse vigorosa.

Datan de fai quince anos, os primeiros vaxidos das ideas autonomistas en Galicia. Foi estonces cando prencipiou á dar froitos vizosos, na literatura e no arte, na ciencia e no xornalismo, a semente dos Precursores.

Hoxe o pensamento galeguista, as arelas

reivindicatorias da persoalidade rexional, entraron n-ese crítico intre biolóxico en que as imprecacións dos bardos e as teorías dos pensadores, se incorporan e trasfunden na concencia política da masa. As lucubracións de gabinete, están adequirindo a forte envergadura dos principios ideolóxicos que se debaten no balbordo do ágora.

E un movemento que, nos comenzos, moitos coidaron extravío inelegante de intelectuales, ven á ser hoxe a mais forte e pura afirmación de rebeldía que se levanta en Galicia, e que vai gañando, hora por hora, no agro e nas cibdades, o arraigo e a fé que solo consegue unha políteca, cando é, mais que eso, unha verdadeira relixión cívica. (*Aprausos*).

Nós vimos a construír unha nova Galicia, que sexa como espello da súa propia esencia étnica. Queremos unha Galicia autónoma, señora de sí mesma, que sexa oficialmente o que ela é naturalmente. Levando os principios democráticos á súa mais radical manifestación, arelamos que o pobo galego entenda directamente nos seus probremas, sen intromisión de quen alleo á eles, os resolve sen conocel-os, sen sintil-os, sen vivil-os, como poidera resolver os probremas do Congo. (*Aprausos*).

Pero un rexime d-autonomía integral, que non sexa unha gracia gobernativa, senón unha forma xurídica recoñecida no Código fundamental do Estado. Unha autonomía rexional asentada na municipal, con dereito ô uso da nosa fala, inxustamente destrada das escolas e das cátedras de ensiñanzas superiores; con igualdá de dereitos para muller e o home, adoptando o sistema electoral da representación acumulativa ou proporcional, con veto expreso contr-a elexibildados quen non traballan, pois quen non renda â sociedade unha función útil non ten dereito a representala; co-a terra libre de gravames, pr-os que a traballan, tendendo â remediar a escesiva subdivisión das leiras, â decrarar inembargables aquelas que o labrador precisa pra sua manenza e precura pol-a sua man, â eximir da contribución urbana as miserentas chouzas en que viven moitos dos nosos labregos, a supresión do imposto de cédulas, â que se reconozca o dereito de retracto â favor do arrendatario e o aparceiro, a libre importación do millo e de canto precise a agricultura galega, a revisión da lexislación e da actuación foral da Dictadura... En fin o autonomismo galego presenta no seu programa solucións a os probremas económicos de Galicia, preferen-

temente agrarios, que aínda non foron hastrox debidamente defendidos (*Aprausos*). Y é que, en remate de contas, nós defendemos o que todos vós sentides. No autonomismo galego estrutúrase de xeito sistemático o que a xeneralidade dos galegos conscentes anséa par-a sua Terra, de xeito vago e difuso.

O AUTONOMISMO E O INTERNACIONALISMO

Antes de poñer remate ás miñas palabras, hei de me facer cargo d-un prexuício que trata de nos colocar ôs autonomistas, de costas ás correntes mais avanzadas do moderno internacionalismo. Non falla quen nos acusa, de pretender encerrar en fronteiras infranqueables a nosa Terra, cando precisamente tratamos de a reincorporar á Europa.

Nunca Galicia foi mais podeirosa como unidade autónoma, que no tempo d'aquel Arzobispo Xelmírez, que foi coma un verdadeiro Presidente de república galega, e nunca tampouco foi mais europea; posto que o camiño francés, como reconeceu fai pouco Paul Claudel, fixo de Compostela o meridiano espiritual e cultural do Occidente. (*Aprausos*).

Así coma na políteca nacional eu señalaba denantes a existencia de dous movementos coetáneos, un tendente á renovar, á democratizar a forma de Goberno e outro tendente á trocar a estrutura do Estado, tamén na políteca xeneral do mundo advírtense â hora d-hoxe dúas tendencias características da nosa época:

D-un lado, as ansias de chegar ô superestado, a unha entente internacional de todos os pobos. Briand proieuta os Estados Unidos de Europa. Wilson maxina a Sociedade das Nacións e fúndanse en Ginebra, a Cámara do Comercio Internacional, a Oficina Internacional do Traballo, a Oficina Internacional de Cooperación Intelectual, etc.

D-outro lado, as reivindicacións nacionalistas nunca se manifestaron en Europa, Asia e América con tanta puxanza como agora. ¿Quén pode negar que Sandino e Masaryck, De Valera e Gandhi, libertadores de Nicaragua e Checoeslovaquia, de Irlanda e da India, son figuras epónimas, tal vez as mais groriosas do noso tempo? (*Aprausos*).

Y en canto ô exemplo dos grandes pobos, ¿que son os Estados Unidos, senón unha Confederación de 48 rexións, políticamente

independentes? E buscando o antípoda d-esa república capitalista ¿cómo pode esquecerse que a Unión Soviética está constituída encol de bases análogas, e que hoxe se ensiñan oficialmente nas dúas Rusias mais de trescentos idiomas diferentes, prohibidos no tempo dos zares?

Unha e outra corrente internacional, a que pugna pol-a entente superestatal e a que estimula o rexurdimento dos particularismos étnicos, lonxe de ser contradictorias, converxen ô mesmo fin: a supresión das fronteiras fiscales, de xeito que non haya países economicamente escravizados por outros e a reducción dos exércitos, á fin de instaurar a paz e a liberdade permanentes na humanidade, ideal que endexamais se poderá realizar, mentras uns pobos vivan de asoballar á outros.

Pois esa cobiza universalista,—como vos decía Castelao—ese outo sentido humano, ven a ser un dos atributos ideolóxicos con que o autonomismo galego se define, se honra. (*Aprausos*).

VERBAS ÔS HOMES SEN FÉ

Quero que as miñas verbas derradeiras vaian dereitas á chantarse na concencia dos

desilusionados, dos homes sen fé, dos que non profesan ningunha idealidade. España é o único país d-Europa onde aínda hai xentes que confesan sen rubor o seu indiferentismo político.

Pois á os que observan sitemáticamente esa conducta de nugalla inhibitoria, a os que botan enriba de sí o estigma d-esa vountaria interdicción civil, temos que denuncia-los pol-a responsabilidade que contraen co-a Terra. Eles son cómplices conscentes, aínda que por omisión, de todol-os que a aldraxan, de todol-os que a traicionan, de todol-os que a teñen aferrollada. (*Aprausos*).

Estamos na hora da loita. Ser ou non ser, é o dilema. E os que se neguen á axudar dende a esfera do seu valimento a causa da redención de Galicia, que é nosa tanto como d eles, merecen ser resellados na categoría desleal dos «emboscados.»

Pra todos hai un posto nas milicias cívicas da galeguidade, mais os mozos non poden, menos que ninguén, esquecer que o seu deber está eiquí, porque o alento vigoroso e rebelde da xuventude ha de sel-a tónica das xornadas groriosas que se aveciñan.

N-elas tampouco pode faltar a muller. Nós queremos que as nosas compañeiras, aspiren á merecer unha admiración mais dura-

deira, que a que en nos despertan pol-a sua xentileza e pol-a sua fermosura. Queremos que elas endexamais poidan chegar a ser un lastre morto par-os ideales do home, pois que tamén os deben compartir e defender, identificadas con eles cordialmente. (*Aprausos*).

¡EN PÉ...!

Este Día, vigueses, abre unha era nova par-os destiños da Pátrea galega. Endexamais se diga de nós, que somos «almas rendidas». Endexamais volva á ser Galicia territorio colonizado pol-as taifas electoreiras das vellas oligocracias. Fagamos do berrro «Terra e Liberdade» o noso lema redentor.

Galegos, vigueses, Galicia reclama a axuda de todos. E respondendo á chamada do poeta que hoxe nos preside,

«...En pé, sereos,
a limpa frente erguida,
cantemol-o dereito
â libre, nova vida.
¡Ô redor da bandeira azul e branca,
ô redor da bandeira de Galicia!»

Cramorosa ovación, que se alonga durante varios minutos. Vivas a Galicia).

Imp. NÓS - Linares Rivas, 50 - A Cruña

Lista das publicacións NÓS

PTAS.

† Loís Amado Carballo	
O Galo	..3'00
Evaristo Correa Calderón	
Margarida a da Sorrisa d'Aurora	..0'50
† Ricardo Carballal	
De Min pra Vós	..1'00
Camilo Díaz Baliño	
Conto de Guerra	..2'00
Rafael Dieste	
A Fiestra Valdeira	..2'50
Xosé Lesta Meis	
Estebo	..3'50
Abellas de Ouro	..4,00
Gonzalo López Alente	
María Rosa	..1'20
Vaosilveiro	..2'50
Nemancos	..2'50
† Manuel Antonio	
De Catro a Catro	..1'50

N Ó S

Publicazóns Galegas e Imprenta

Linares Rivas, 50

:-:

A CRUÑA